

Nr 489

Av herr **Dahlén m. fl.**, om statsbidrag för låg- och mellanstadier vid Högländsskolan.

(Lika lydande med motion nr 616 i Andra kammaren)

Högländsskolan i Stockholm tillhör den grupp privatskolor, som åtnjuter statsbidrag enligt gällande privatläroverksstadga. Före senaste skolorganisatoriska omdaningar bestod skolan av en förberedande avdelning med fyra årskurser, motsvarande nuvarande lågstadium och den lägsta årskursen i mellanstadiet, en därpå byggande sjuårig normalskola, öppen för både pojkar och flickor samt motsvarande resterande del av mellanstadiet, hela högstadiet och fackskolan samt fyraårigt gymnasium med övergång från normalskolans årskurs 5⁷. Skolan har nu låtit anpassa sin organisation i enlighet med den för de allmänna skolorna gällande. Grundskolan har nu kommit så långt, att den första årskursen av högstadiet, årskurs 7, inrättas innevarande läsår. För gymnasiet gäller likaså i princip samma organisation som vid de allmänna gymnasierna.

Högländsskolan har alltsedan sin tillkomst helt varit inriktad på en aktiv försöksverksamhet, som inrymt en rad olika initiativ och omspunnit samtliga skolstadier. Vid den omorganisation, som nu är under genomförande, har dessa försök bibehållits och utvecklats. Den pedagogiskt inriktade aktiviteten, som även syftat till att ge eleverna en relativt fri studiegång, utmärkes bl. a. av följande inriktning och försök.

En av de ledande principerna är att ge det praktiska arbetet i förening med konstnärligt skapande en framträdande plats. De praktisk-estetiska ämnena — teckning, musik, slöjd — som traditionellt förekommer i de allmänna skolorna, har således fått ett större utrymme på schemat. Dessutom har rytmik prövats t. o. m. femte årskursen och dramatik på alla stadier.

Ett framgångsrikt försök med undervisning i främmande språk på tidigare stadium bedrivs vid skolan, i engelska fr. o. m. årskurs 2, tyska fr. o. m. årskurs 5 och franska fr. o. m. årskurs 8. Metodiskt har denna undervisning erhållit en speciell uppläggning, vars resultat visat sig mycket gott. Man utnyttjar barnens självverksamhet i största möjliga utsträckning och låter dem aktivt tillämpa sina kunskaper i bl. a. musik, teckning och rytmik.

Ett annat försök, som är av ovärderligt gagn för elevernas sociala om-

vårdnad och fostran, är den s. k. klassens timme och de i samband med denna i slutet av varje vecka återkommande elevsamlingarna, då en av klasserna svarar för programmet.

Fristudieveckan, som årligen anordnats för visst åldersstadium i skolan, har visat sig ge eleverna en ökad vana att arbeta självständigt och en ökad insikt i samhälleliga förhållanden utanför skolan.

De erfarenheter, som utvinnes genom den av Höglandsskolan bedrivna försöksverksamheten och som således erhålles för samtliga åldersstadier, bör vara av värde för den framtida utvecklingen inom skolväsendet i övrigt.

Det har varit av mycket stor betydelse för Höglandsskolans pedagogiska försöksverksamhet, att undervisningen omspönt hela skoltiden. Som exempel härpå må nämnas den utveckling av självsäkerheten och öppenheten hos de yngsta eleverna, som genomförandet av ett program för skolans veckovisa samlingar med även äldre elever inneburit. Utan tvekan sätts grunden för skolans speciella karaktär redan under de första skolåren. Därtill kommer nu att försöket med den vidgade språkundervisningen helt grundar sig på undervisningen redan i lågstadiet. Vi har med detta velat konstatera att försöksverksamheten med nuvarande inriktning förutsätter låg- och mellanstadium i skolan.

I den tidigare organisationen utgick statsbidrag enligt privatläroverksstadgan för normalskolan och gymnasiet, d. v. s. fr. o. m. elevernas femte skolår. Med det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget i statsverkspropositionen kommer statsbidrag att utgå för högstadiet och gymnasiet, d. v. s. fr. o. m. elevernas sjunde skolår. Genom omorganisationen har statsbidrag sålunda tappats för två årskurser.

I den proposition som framlades angående reformering av den obligatoriska skolan (nr 54 år 1962) anförde departementschefen bl. a., att statsbidrag skall kunna ifrågakomma till privatskolor efter prövning i varje särskilt fall beträffande sådana skolor, som syftar till att förverkliga eller utpröva mer omfattande eller genomgripande kursplanemässiga, metodiska eller andra pedagogiska idéer och tankar eller där man genom en speciell uppläggnings av skolans hela arbete vill för praktiskt skolbruk omsätta utvecklingsfrämjande uppfostrings- och omvårdnadsidéer. Dylika experiment-skolor syntes enligt departementschefen, inte minst med hänsyn till att de kan lämna stimulerande bidrag till den allmänna pedagogiska utvecklingen, vara förtjänta av det allmännas stöd.

Såvitt vi kan finna uppfyller Höglandsskolan mot bakgrunden av ovan nämnda beskrivning nyssnämnda förutsättningar. Statsbidrag har även tillstyrkts av Stockholms skoldirektion och av skolnämnden för Stockholms stad och län. Skolöverstyrelsen har i nu förevarande sammanhang ävenledes tillstyrkt statsbidrag till årskurserna 1—6. Överstyrelsen har därvid ansett, att skolan i många avseenden kan betecknas som en föregångsskola

men samtidigt framhållit att den presenterade försöksverksamheten mycket väl kan inrymmas i en reguljär grundskola och att vid bl. a. utvecklingsblocken liknande försöksverksamhet bedrivs. I den mån sistnämnda uttalanden varit vägledande för Kungl. Maj:ts avstyrkande får vi anföra följande.

I tidigare sammanhang har ofta framhållits att den allmänna skolan skall vara öppen för olika slag av försök som kan främja utvecklingen på skolväsendets område. Skolöverstyrelsens påpekande att den av Höglandsskolan bedrivna försöksverksamheten mycket väl kan inrymmas inom det allmänna skolväsendet ligger naturligtvis i linje med nyssnämnda allmänna bedömning. Men för närvarande bedrivs ingen sådan försöksverksamhet som inrymmer samtliga de komponenter som ingår i Höglandsskolans pedagogiska intentioner. Vidare måste konstateras att ovannämnda uttalanden i proposition nr 54 år 1962 hade varit utan mening, om icke hänsyn skulle tagas till sådant slag av försöksverksamhet som bedrivs inom Höglandsskolan. Dessutom bör i sammanhanget konstateras att uttalandet i nämnda proposition om en speciell uppläggning av skolans *hela* arbete i utvecklingsfrämjande hänseende väl motsvaras av verksamheten inom Höglandsskolan. Ur pedagogiska synpunkter synes således statsbidrag till hela Höglandsskolans verksamhet ligga helt i linje med tidigare uttalanden.

Vad sedan gäller de ekonomiska sammanhangen är det oss bekant att Höglandsskolan de senaste åren lidit avsevärda förluster. För den icke statsunderstödda delen av skolan (årskurserna 1—6) har underskottet under de senaste fem åren uppgått till ej mindre än 192 000 kronor. Det är helt naturligt att diskussion inom skolans styrelse därför uppkommit om ett eventuellt nedläggande av denna verksamhet. Sådana långt gående åtgärder har emellertid hittills undvikits med den motiveringen att skolan sedan mycket länge legat inne hos statsmakterna med ansökan om bidrag. Skolan har styrkts i sin uppfattning om möjligheterna att erhålla bidrag genom ovannämnda generella uttalande i proposition nr 54 år 1962. I samma riktning har uttalandet i 1964 års statsverksproposition med anledning av en framställning från skolan den 22 april 1963 tolkats, då departementschefen undansköt det statliga ställningstagandet i avvaktan på de lokala myndigheternas prövning. Sådan prövning skedde i utomordentligt positiv riktning på ett tidigt stadium därefter.

Det ekonomiska läget har nu endast kunnat bemästras tillfälligt genom upptagande av lån. Ett avslag på skolans framställning måste därför leda till för skolan mycket allvarliga konsekvenser.

Vad beträffar de ekonomiska uppoffringarna för staten må vidare framhållas följande. En elev i låg- och mellanstadiet torde i vad avser de kostnader, som här är aktuella, kosta staten cirka 1 300 à 1 400 kronor per år. Om Höglandsskolan skulle finna läget vara så allvarligt att en nedlägg-

ning kommer till stånd innebär detta att staten får påtaga sig nämnda kostnad genom att eleverna då måste hänvisas till de allmänna skolorna, eftersom det här gäller skolpliktsåldern. Det i skolöverstyrelsens petita beräknade beloppet uppgår till drygt 1 000 kronor per elev. Några skäl att avslå framställningen på statsfinansiella grunder synes således icke vara för handen.

Sammanfattningsvis får vi sålunda framhålla att Högländsskolan genom den starka aktiviteten i dess pedagogiska försöksverksamhet är väl värd ett ekonomiskt stöd från det allmännas sida och att statsbidrag till låg- och mellanstadiet icke synes, åtminstone på sikt, innebära någon merkostnad för staten. Det bör även understrykas att skolans ledning med anledning av tidigare uttalanden haft anledning räkna med statsbidrag för framtiden.

Den erforderliga anslagshöjningen — under anslaget för bidrag till vissa privatskolor — kan beräknas till 185 000 kronor.

Vi får sålunda hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av anslaget för bidrag till vissa privatskolor under åttonde huvudtiteln måtte

a) besluta att statsbidrag må i enlighet med skolöverstyrelsens förslag beviljas för Högländsskolans låg- och mellanstadier samt

b) till Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 17 885 000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1967

Olle Dahlén (fp)

Mary Hultell (h)

Carl Albert Anderson (s)